

מערך למנחה - בית מדרש

[לוחות הברית – אז והיום]

רקע

כמחנכים, פעמים קורה שאנחנו נתקלים באירועי משמעת בהן אנו מרגישים שהחניכים 'עברו כל גבול ושברו את הכלים', שהם עברו על ה"אני מאמין" הכי בסיסי שלנו כאנשים. בית מדרש זה מספר את סיפור לוחות הברית – הלוחות שהתרכקו ממש מס' ימים לאחר שהם הועברו בטקס מרשים וחד-פעמי באנושות. כיצד כל-כך מהר וכאילו בקלות העם בוחר לעבור על אחד מהדיברים שבלוחות. בהשוואה ובהשאלה להיום – אנו בעצם פוגשים לא פעם את המציאות בה עקרונות היסוד מתנפצים ומוטלים בספק. כותרות עיתון ופולמוסים חברתיים המעידים כי 'לוחות הברית' נשברים כמעט מידי יום. דף לימוד זה מאפשר דיון ב"לוחות הברית" – אז והיום. כיצד מייצרים "אמנת ערכים" שתהיה מקובלת ותקפה גם בימינו אנו.

יעדים

1. סוגיות מרכזיות לבית המדרש: (סביב איזו שאלה רצינו להפך איזונים...)

- שבירת הלוחות – בין אז להיום
- כיצד מחנכים לשיפוט מוסרי

2. שדות חינוכיים שניתן לקדם באמצעות בית המדרש:

- שמים
- קהילה

מתווה בית המדרש [הצעה]

פתיחה:

* כדי לייצר כניסה רכה לנושא ניתן לפתוח בבדיחה מוכרת – משה יורד מההר עם הלוחות ומשתף את העם: "חברים, יש לי בשורה טובה ובשורה רעה. הבשורה הטובה – הורדתי אותו לעשר... הבשורה הרעה – "לא תנאף" עדיין בפנים". (ותודו שצחקתם הרגע!!! 😊)

1. הפסוקים שמתארים את מעמד הורדת הלוחות ולאחר מכן שבירתם.

* כדאי לקרוא את הפסוקים וללבן עם המשתתפים את עוצמת השבר – את המעבר מטקס אור-קולי מרשים של 'קולות וברקים' ומעמד אלוהי חד-פעמי שכזה שאדם יוצא ממנו עם תחושה עילאית – ומציאות שמדרדרת כ"כ מהר לחטא המוני ולשבירת הלוחות....

שאלות -

- איזה תחושות עולות לכם כשאתם קוראים את הפסוקים האלה?
- מה קרה שם שגרם לעם להתכנס סביב עגל הזהב?
- למה משה משליך את הלוחות לדעתכם?
- האם יש הבדל בין הלוחות הראשונים לשניים?

2. "פסל לך" / ישעיהו ליבוביץ

אנו עומדים בפני עובדה הנראית לכאורה פרדוקסלית, אולם למעשה מובנת מאד. דווקא אותם לוחות שניים שבהכשרתם והכנתם השתתף משה האדם, דווקא הם זכו להתקיים במסגרת המציאות האנושית, ולא אותם לוחות ראשונים שהיו שמיימיים ובגדר מעשי ניסים. במילים אחרות, בלוחות הראשונים לא הייתה שום שותפות לאדם ואילו בשניים נאמר: "פֶּסֶל-לְךָ" ו"כֶּתֶב-לְךָ", הוי אומר- לך האדם. יש בעובדה זו משמעות סמלית עמוקה מני תהום.

שאלות לדיון

- מה הוא בעצם אומר?
- מה דעתכם – בהקשר החינוכי?

3. מי שבר את הלוחות?? / יאיר צבן

דורות רבים חשו היהודים את סבלה ועיוותיה של החברה המנוולת שבה חיו ואמרו לעצמם: לו רק יותר לנו, היהודים, לבנות את חברתנו על פי ערכנו שלנו: על יסוד מוסר הנביאים שלנו... או אז תארו איזה חברה יפה וצודקת נקים לנו... אשר על כן, בדורות האחרונים, כשניסחו אבות הציונות את חזונו החברתי, לא הסתפקו בדיבור על חברה נאורה או חברה צודקת או חברה מתקדמת, אלא דווקא "חברת מופת". לא פחות! מה פירוש "חברת מופת"? הביטוי "חברת מופת" אינו אלא התרגום לעברית מודרנית של הביטוי היהודי המסורתי "אור לגויים".

מבחנה של חברה שטיפחה "מוסר חלשים" מגיעה בשעה שמתגלגל אליה הכוח: האם תשכיל לשמר ולהפעיל את אותו סולם ערכים, כלפי פנים וכלפי חוץ? ... זהו המבחן שבו אנו נתונים שנים רבות, נבחנים ונכשלים שוב ושוב, הן כלפי פנים - זו המערכה על דמותה של החברה הישראלית, והן כלפי חוץ - ביחסינו עם מי שאינם יהודים.

שבירת הלוחות איננה מעשה חד-פעמי. ההתכחשות, הרעיונית והמעשית, לערכים המוסריים וההומניים הגלומים בפרקים נבחרים של מורשתנו הלאומית – כמוה כשבירת לוחות הברית.

שאלות לדין

- מה יאיר צבן אומר? מה דעתכם?
- האם 'שבירת לוחות' היא בעצם אקט בלתי נמנע ומהווה חלק מהתהליך התבשלותו של אדם או של חברה?
- מה גורם לאדם לשבור את הלוחות? מה גורם לחברה לשבור את הלוחות?
- האם שבירת לוחות מעידה על אי-רלוונטיות?
- האם יש מקום לאופטימיות? האם בכלל ניתן להנחיל אמות מידה מוסריות? כיצד?